

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף קמג

דאיתמר 'קני כחמור' לא קנה, 'את וחמור' וכו': האומר לחבירו 'קנה כחמור הזה את נכסי', החבר לא קנה כלום. כי כמו שחמור אינו קונה גם הוא לא קונה. אבל אם אמר לו 'קנה אתה והחמור הזה את נכסי' נחלקו בזה הדעות.

לדעת רב נחמן קנה חצי מהנכסים. כי כוונתו לומר אתה והחמור תקנו חצי חצי. ולכן אפילו שהחמור לא קונה את החצי האחד, הוא כן קונה את החצי השני. לדעת רב המנונא לא קנה כלום. כי הוא אמר את שניהם בקנין אחד, וכוונתו להקנות דוקא לשניהם ביחד, ואם אחד לא קונה גם השני לא קונה. לדעת רב ששת קנה את כל הנכסים. כי כל אחד יודע שחמור לא יכול לקנות, וכוונתו היתה שמי שיכול לקנות מביניהם יקנה את הנכסים, דהיינו האיש ולא החמור.

אמר רב ששת מנא אמינא לה: מניין אני אומר את דברי?

דתינא רבי יוסי אומר אין לך מר בקישות וכו': אסור לתרום תרומה ממאכל רע על מאכל יפה. הרוצה לתרום את פירות הקישות נתקל בבעיה. כי הקישות מתוק בחלק החיצוני שלו ומר בחלק הפנימי שלו. ולכן הוא צריך להוסיף כביצה. דהיינו תרומה היא אחד מחמישים, הוא לוקח קישות אחד ועוד כביצה מקישות אחר, ונמצא שיש כאן תוספת של פרי מתוק וביחד יש כאן אחד מחמישים מהמתוק על המתוק. עד כאן הברייתא.

אמאי את וחמור הוא? אם נאמר שב'קנה את וחמור' כמו שהחמור לא קונה כך גם האיש לא קונה, מדוע מועילה התרומה הזו? הרי כמו שהחלק המר אינו יכול להיות תרומה, כך גם החלק המתוק אינו יכול להיות תרומה. אלא בהכרח שהחלק המתוק לבדו פועל את כל התרומה. ואם כן גם ב'את וחמור' האיש יקנה לבד את כל הנכסים.

דחיה: שאני התם דמדאורייתא וכו': באמת במפריש קישות, גם על החלק המר שבה חלה התרומה מן התורה. כמו שנאמר "וְלֹא תִשָּׂאוּ עָלָיו חֶטְא בְּהַרְימְכֶם אֶת

קָלְבוֹ מְמַנּוּ, כלומר אם תפרישו את התרומה מפירות טובים אין בזה חטא, אבל אם תפרישו אותה מפירות רעים יש בזה חטא. משמע מהפסוק שלמרות שיש בזה 'חטא' תרומתו תרומה, כי אם אין תרומתו תרומה אין בזה כלל 'חטא' שהרי הוא לא עשה כלום.

ואם כן במפריש את החלק הטוב שבקישות, ההפרשה חלה למרות שיש בה חלק מר, כי בדיעבד גם החלק המר יכול להיות חלק מההפרשה. מה שאין כן ב'קנה את וחמור' שהחמור לא קונה כלל, ואם כן מניין לנו שהאיש כן יקנה?

אמר ליה רב מרדכי לרב אשי מתיב רב אויא תיובתא וכו': רב מרדכי אמר לרבא אשי שרב אויא הקשה קושיא על שיטת רב המנונא (שב'קנה את וחמור' לא קנה כלום), מהמשנה במסכת קידושין.

מעשה בחמש נשים: איש אחד לקח סלסלה ומילא אותה בתאנים משדה השייכת לחמש נשים. התאנים היו שלהן אלא שהיתה זו שנת שמיטה והתאנים הם הפקר. האיש אמר להם 'הרי כולכן מקודשות לי בסלסלה זאת' ומסר את הסלסלה לאחת מהנשים כדי שתזכה בתאנים בשביל כל החמש נשים. מתוך החמש נשים היו שתי אחיות.

אמרו על כך חכמים ששתי האחיות אינן מקודשות לאיש. משום שהוא לא יכול להתחתן עם שתי אחיות ונמצא שיש כאן 'קידושין שאינם מסורים לביאה' וקידושין כאלו אינם מועילים. עד כאן המשנה.

אחיות הוא דאין מקודשות, הא נכריות מקודשות. ואמאי? את וחמור היא! משמע שדוקא שתי האחיות אינן מקודשות, אבל שלושת הנשים הנוספות מקודשות. והרי הוא קידש את כולם במעשה אחד, ומקרה זה דומה ל'את וחמור'. ולדעת רב המנונא שב'קנה את וחמור' לא קנה כלום, היה צריך להיות גם כאן שאף אחת מהן לא תתקדש!

אמר ליה היינו דחזאי וכו': אמר לו רב אשי עכשיו אני מבין מדוע ראיתי את רב הונא בנו של רב אויא בחלום. כי שהייתי אמור לשמוע ממך היום את הקושיא של רב אויא. אבל אין זו קושיא. כי האם לא העמדנו שהמשנה הזו מדברת במקרה שהאיש אמר לחמשת הנשים 'הראויה מכם לביאה תתקדש לי'? ואם כן האחיות בכלל לא היו בסיפור של הקידושין, ואין זה דומה כלל ל'את וחמור'.

הוא דאמר לה לדביתהו: מעשה באדם שאמר לאשתו 'לאחר מותי נכסי יהיו לך ולבניך'. פסק רב יוסף שהאשה מקבלת חצי מהנכסים והבנים מקבלים חצי מהנכסים. רב יוסף מביא מקור לדבריו -

ואמר רב יוסף מנא אמינא לה? דתניא וכו': בכל שבת היו מחליפים את 12 החלות של לחם הפנים בחלות חדשות. החלות הישנות ניתנות לכהנים. הכהן הגדול מקבל חצי מהחלות ושאר הכהנים מתחלקים בחצי הנותר. כנלמד מהפסוק **"וְהִיָּתָה לְאֶהָרָן וּלְבָנָיו"** כלומר חצי לאהרן וחצי לבניו.

מכאן לומדים שהנותן מתנה לאדם אחד ביחד עם הרבה אנשים, כוונתו לתת חצי מהמתנה לאיש הזה וחצי לשאר האנשים.

אמר ליה אביי: אין ראייה מלחם הפנים. כי שם אהרון עצמו הוא חלק מכל הכהנים ובכל מקרה היה מגיע לו חלק כמותם בלחם הפנים. ובהכרח שהסיבה שהקב"ה הזכיר אותו בפני עצמו, בכדי ללמד שהוא יקבל חצי מהלחם. אבל כאן הרי האשה אינה יורשת את בעלה כלל, ואם כן הסיבה שבעלה הזכיר אותה במפורש רק בכדי שהיא תקבל חלק ביחד עם הבנים כמותם, אבל לא שתקבל חצי מהנכסים.

קושיא: **איני והא עובדא הוה:** הרי היה מעשה כזה בנהרדעא באשה שבעלה אמר שתקבל היא והבנים, ושמואל נתן לה חצי מהנכסים. וכן היה מעשה כזה בנהרדעא ורבי יוחנן נתן לה חצי מהנכסים.

קושיא נוספת: **ותו, כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר וכו':** היה מעשה שהמלך גזר על העשירים (= אבולי) והשרים (= איסטרוגי) לשלם את דמי הכתר של המלך. ופסק רבי שהעשירים והשרים צריכים להתחלק בסכום חצי חצי. למרות שלעשירים יש הרבה יותר כסף מהשרים והיה עליהם לשלם יותר. מוכח מכאן שמכיון שהזכיר אותם המלך ביחד, סבר רבי שעליהם להתחלק חצי חצי. ואם כן הוא הדין באשה ובנים.

תירוץ (הקושיא האחרונה): **הכי השתא? התם מעיקרא כי הוו כתבי אבולי הוו כתבי, ואיסטרוגי הוו מסייעי בהדיהו. וידע מלכא דהוו קא מסייעי. השתא [מאי דקא כתבין] אבולי ואיסטרוגי? למימרא דהני פלגא והני פלגא! האם כך זה?** הרי במעשה של הכתר תמיד כשהיו כותבים מס מהמלך, היו כותבים שהעשירים צריכים לשלם אותו, אלא שהשרים היו עוזרים להם לשלם. והמלך ידע שהשרים עוזרים בתשלום. ולכן מדוע עכשיו כתב המלך במפורש שגם השרים צריכים לשלם?

אלא בהכרח כדי לומר שעליהם להתחלק בתשלום חצי חצי. ואם כן אין ראייה לאשה ובנים וכנ"ל.

קושיא: **מתיב רבי זירא - האומר הרי עלי מנחה וכו':** המתנדב מנחה של 61 עשרונים - מביא 60 עשרונים בכלי אחד, ועשרון אחד בכלי אחר. משום שעד שישים עשרונים המנחה נכללת יפה עם השמן אבל לא יותר מכך. הברייתא אומרת שהמתנדב ואומר 'הרי עלי להביא מנחה מאה עשרון בשני כלים' עליו להביא ששים בכלי אחד וארבעים בכלי אחד. ואמנם אם הביא חמשים בכלי אחד וחמשים בכלי אחד יצא. עד כאן הברייתא.

אם הביא אין לכתחלה לא, ואי סלקא דעתך וכו': מהברייתא משמע שדוקא בדיעבד זה כשר ולא לכתחילה. אך לפי פסיקתו של רב יוסף בקני את ובניך' שכוונת האב לחצי חצי, אם כן גם כאן מכיון שהוא התנדב להביא את המנחה בשני כלים כוונתו להכניס בתוכם את המאה עשרון חצי חצי. ומדוע אסור לו לעשות כן לכתחילה?

תירוץ: **הכי השתא? התם אנן סהדי וכו':** האם כך זה? הרי במתנדב מנחה, ברור לנו שהאיש הזה רוצה להביא קרבן גדול של מאה עשרון, רק בגלל שהוא לא יכול להביא בכלי אחד יותר משישים הוא אמר שהוא יביא אותם בשני כלים. אבל הוא מעוניין להביא בכלי האחד כמה שיותר כלומר שישים.

והלכתא כוותיה דרב יוסף בשדה ענין ומחצה: הגמרא פוסקת כרב יוסף בשלושה נושאים (דהיינו למרות שהוא חולק בהם על רבה, ותמיד במחלוקתם ההלכה כרבה. בשלושת המקרים הללו הלכה כמותו).

שדה - הקונה שדה הסמוכה לשדה של אביו, ולאחר מות אביו הוא רוצה לקבל את השדה הזו בחלקו בירושה. הוא לא יכול לתבוע דוקא אותה.

ענין - העושה 'קנין חליפין' והוא רוצה לחזור בו מידיית, כל עוד והוא עסוק באותו ענין הוא יכול לחזור בו.

מחצה - הסוגיא שלנו.

*

הוא דשדר פיסקי דשיראי לביתיה: מעשה באדם ששלח חתיכות של מעיל משי לבני ביתו. אמר על כך רבי אמי שהחתיכות הראויות לבנים ינתנו לבנים,

והחתיכות הראויות לבנות ינתנו לבנות. וכל זה דוקא כשאין לו כלות הנשואות לבניו, כי אם יש לו כלות בוודאי הוא שלח את החתיכות משי לכלות. אמנם אם הבנות שלו עדיין לא התחתנו בוודאי הוא שלח אותם לבנות ולא לכלות, כי אדם לא עוזב את הבנות שלו ושולח לכלות.

*

ההוא דאמר להו נכסיי לבניי וכו': מעשה באדם שציווה לפני מותו 'נכסי ינתנו לבניי'. אך היה לו רק בן ובת, ובת הרי אינה יורשת. השאלה היא האם אנשים קוראים לבן שלהם 'בניי' בלשון רבים, וממילא אין כוונתו לתת לבתו חלק מהירושה. או שאנשים לא קוראים כך לבנם, ואם כן כוונתו היתה לתת גם לבתו חצי מהנכסים בתורת מתנה.

אמר אביי תא שמע "ובני דין תשיים": למרות שלדן היה רק בן אחד הוא נקרא 'בני' בלשון רבים.

דחייא: **אמר ליה רבא:** יתכן והפסוק בא ללמד על מה שאמר רב חזקיה שלדן יוולדו בעתיד הרבה בנים שיגדלו ביחד, כמו קני סוף הגדלים ביחד.

אלא אמר רבא: ראייה לדבר מפסוק אחר. וכן רב יוסף מביא ראייה מפסוק נוסף.

*

ההוא דאמר להו 'נכסאי לבנאי' הוה ליה ברא ובר ברא: מעשה באדם שציווה 'נכסיי לבניי' והיה לו רק בן ונכד (מאותו הבן). השאלה היא האם אנשים קראים לבן של הבן שלהם 'בן', או לא. נחלקו בדבר רב חביבא ורב אשי.

תניא כוותיה דמר בר רב אשי 'המוזר הנאה מבנים, מותר בבני בנים': מוכח שאדם לא קורא לבן בנו בשם 'בן', ולכן כשהוא אמר שהוא מדיר את עצמו מ'בנו' לא היתה כוונתו לבן בנו.

משנה: הניח בנים גדולים וקטנים: אדם שמת והשאיר אחריו בנים גדולים וקטנים. והבנים הגדולים השביחו את הנכסים. הדין הוא שהם השביחו את הנכסים לכולם בשווה וגם הקטנים חולקים בהם. אבל אם הם אמרו לבית דין שהם רוצים לחלוק את הנכסים ולהשביח את החלק שלהם, ובית דין התעצלו ולא עשו חלוקה, והם השביחו את הנכסים. השבח הולך אליהם בלבד.

וכן האשה: אשה שמת בעלה והיא אחת מהיורשים (כפי שיתבאר בגמרא), והיא השביחה את הנכסים, הדין כנ"ל.

גמרא: אמר רב חביבא בריה דרב יוסף בריה דרבא משמיה דרבא - לא שנו וכו': כל מה שאמרה המשנה שאם השביחו הגדולים את הנכסים בלי להודיע קודם לכן שהם רוצים לחלוק, שהשבח הולך לכולם, זה דוקא כשהם השביחו את הנכסים על ידי הנכסים עצמם. כלומר שהם הוציאו את ההוצאות מהנכסים של הירושה. אבל אם הם הוציאו את ההוצאות מכספם הפרטי, בכל מקרה השבח הולך אליהם.

קושיא: איני והא אמר ר' חנינא אפילו וכו': אפילו אם האבא השאיר להם בירושה רק בור והכיסוי שלו, ששואבים ממנו מים להשקות את השדות, השבח הולך לכולם. והרי בור וכיסויו צריך טיפול, ואת זה עושים הגדולים בעצמם. ואם כן היה אמור להיות שהשכר ילך רק אליהם!

תירוץ: שאני אודייני: הטיפול בבור הוא רק לשמור עליו, ואת זה יכולים לעשות גם הקטנים.